

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. Definitio & numerus Elementorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

aliunde compensari, ideoque breui finientur. Oportuit ergo, vt substantiæ possent sibi assimilare perfectè passum, licet accidentia eâ virtute carerent.

intensionis: vnde eo ipso, quod assimilant sibi passum in specie, debent etiâ sibi assimilare in intensione; accidentia autem, cum intra eamdem speciem habeant magis & minus, possunt assimilare passum sibi in specie, licet nō possint in intensione.

200 Adde, formas substantiales non esse capaces

DISPUTATIO QUARTA.

De Elementis.

LIBRO 2. de Generatione egit Aristoteles de Elementis, de quibus fusillimè Conimbricenses ibidem, nos breuiùs.

SECTIO I.

Definitio & numerus Elementorum.

ELEMENTVM accipi solet pro primis alicuius rei principiis. Sed hæc acceptio est Metaphorica, ex quatuor primis elementis, aère, igne, aquâ & terrâ desumpta; quia cum hæc sint composita substantialia, minorem in se qualitatum admixtionem habentia, idè ab eis partes, quæ in se compositionem non habent, sed ex quibus reliqua componuntur, dici solent primæ elementa. Sed significatione vocis relicta, definitionem elementorum, de quibus in præsentia, explicemus.

Elementum definitur ab Aristotele lib. 5. Metaphysicæ, cap. 3. text. 4. esse id ex quo primum insito ac indivisibili specie in aliam speciem aliquid componitur. Hæc definitio est obscura. Deinde, quod ex ipsâ percipitur falsum est: etenim non componuntur ex elementis fortaliter ipsa entia. Præterea elementa non sunt in se indivisibilia, sed composita ex materiâ & formâ, quàm reliqua corpora substantialia. Meliùs ergo posset ea definitio aptari partibus compositi, quàm elementis, de quibus in præsentia. Et fortè in hoc sensu loquebatur Aristoteles.

2 Secundo idem Aristoteles lib. 5. de Cælo, c. 3. text. 31. his definit elementum: *Elementum est id, in quod cetera corpora dividuntur, in quibus inest aut potentiâ aut actu, ipsum autem est indivisibile in diversâ secundum speciem.* Hæc definitio nec clarior est præcedenti, nec adhuc bona: quia, vt dixi, nec ex elementis componuntur reliqua corpora, nec ipsa sunt indivisibilia reliquis.

Posset fortè aliquis definire, Elementa esse corpora substantialia exigentia duas præcisè qualitates: vbi corpora substantialia est genus ad reliqua entia sublunaria, cetera verò, exigentia duas ex primis qualitatibus loco differentia, cetera enim corpora omnes quatuor primas qualitates sibi vendicant. Ob hanc rationem elementa dicuntur corpora simplicia, quia minorem compositionem accidentalem habent quàm mixta, nam in substantiali sunt æqualia ceteris.

5 Verùm iuxta dicenda pauld pōst à nobis, scilicet, non esse nisi duas qualitates, humorem autem & siccitatem non esse qualitates, non videtur posse hæc definitio sustineri: tunc enim alia omnia corpora non habent nisi duas qualitates ex primis. Quod si diceret quis, elementum esse

quod solum exigit vnam qualitatem, nec adderet illam particulam *ex primis*, reiceretur inde, quod ignis etiam habet lucem, & terra calorem.

Dicamus ergo, in sententiâ nostrâ elementum est, quod unicâ tantum qualitate ex primis consistat. Scelusâ enim siccitate & humore, quodlibet elementum tantum vnicam habet, ignis calorem, aqua frigus, non tamen in summo, terra calorem non in summo, aër frigus in summo.

Dices: Si terra habet calorem remissum, ergo habet etiam frigus, quo completur capacitas materia; quæ est octo graduum caloris & frigoris. Respondeo, hanc difficultatem esse omnibus communem. Nam licet ponantur duæ aliæ qualitates, humor & siccitates, non propterea aër habet calorem in summo in sententiâ communi, sed in gradu remisso; nec tamen illius defectus aliunde suppletur per aliquot gradus frigoris. Absolutè ergo respondeo, etiamsi materia habeat ex se capacitatem recipiendi octo gradus, formam tamen elementi non petere nisi v. g. sex caloris aut sex frigoris: vnde licet aliquando, si agens applicetur contrarium, habeant eos alios gradus frigoris, id tamen vel violentum esse illi elemento, vel saltem præter exigentiam illius. idè dixi, *constat per se*. Sed de hoc fusius infra.

Circa numerum elementorum esse non levis difficultas. Licet enim constet apud omnes, ea esse quatuor, nec plura nec pauciora, fundamentum tamen, huius conclusionis est valde incertum.

Primò arguunt aliqui: Terra est gravissima, ignis leuissimus, ergo debent dari duo alia media elementa, quibus numerus quaternarius explebitur. Hoc argumentum Primò peccat in eo, quod iam supponit duorum existentiam, non dat autem rationem horum quam hic quærimus. Secundò, malè intulit, duo esse elementa media; possunt enim esse vel duo, vel tria, vel vnum, vel etiam nullum, quæ enim necessitas vt illud demur?

Alij sic arguunt Secundò: Qualitates primæ sunt quatuor, ergo debent esse quatuor corpora ratione earum qualitatum pugnantia. Hoc argumentum nullum etiam est, supponit enim fallum principium de numero qualitatum, de quo infra. Præterea, eo etiam admissio, non bene infert: ex quatuor enim qualitatibus possunt fieri multæ & diuersæ combinationes, etiamsi quodlibet corpus non haberet nisi duas; posset enim vnum habere frigus in summo, aliud frigus vt septem, aliud vt sex, &c. Tandem, vnde probatur, eas qualitates debere binas & binas præcisè in aliquibus corporibus reperiri?

Idèd alij Tertio ex quatuor animalis humoribus quatuor elementa persuadere conantur. Sed hæc est pura congruentia, quæ, cognitâ iam prius

mis elementorum existentia, eis comparat quatuor hominis humores, non autem ex quatuor hominis humoribus quidquam de elementis infert. Propter hoc puto probabile esse, non repugnare alia elementa, in hoc enim nulla est repugnancia; de facto tamen solum esse quatuor, quod ostendit ipsa experientia. Si tamen alia ratio à priori huius rei quaeratur, sola est Dei voluntas, qui hæc non plura nec pauciora creare voluit.

SECTIO II.

Quæ qualitates & in quo ordine elementis conveniant.

CONVENIUNT omnes Philosophi, cuiuslibet elemento non omnes quatuor primas qualitates convenire: neque enim ignis à se habet frigus, & aqua siccitatem. Conveniunt præterea, cuiuslibet elemento aliquam qualitatem in summo convenire, aliam verò infra summum: quæ autem in particulari cuiuslibet respondeat, difficulter explicatur. Sunt tamen in hac ipsa communi doctrina aliqua, quæ debent accuratius examinari.

SUBSECTIO PRIMA.

Solum dantur due qualitates.

7 **N**ON defuere, qui frigus solum esse caloris absentiam putaverint, ideò calorem tantum agnouerunt tamquam veram qualitatem. Sed horum sententia facile reicitur: quia frigus est operativum, ergo non est solum caloris privatio. Consequentia est evidens. Antecedens suadetur evidenter, quia frigus expellit calorem à passo applicato, nix v. g. inclusa in vitro, per quod non potest foras prodire, in frigidat vitrum, & manum illi applicatam; ergo frigus est aliquid operativum & expulsiuum caloris quasi efficienter ab alieno subiecto.

Dixi semper in argumento, *efficienter & ab alieno subiecto*, ne quis mihi obiceret, etiam tenebras expellere lucem, licet tenebræ sint solum privatio lucis: respondeo enim, tenebras non ab alieno subiecto, sed solum à proprio; nec efficienter, sed solum formaliter expellere lucem.

8 **D**ices: Substantia niuis expellit calorem, introducendo eius privationem. Sed contra, quia privatio non introducitur per se; vnde nisi destruendo causam formæ positivæ, eamve impediendo, non potest induci privatio. atqui nix nihil producit in medio per te, quo possit impedire causam caloris conservatiivam, nec eam destruit, ergo non potest inducere privationem caloris. Secundò principaliter idem probò, quia è contrario dicam, frigus esse quid positivum, & calorem esse carentiam frigus, quid quæso potest specialius afferri in fauorem caloris? nam quòd causat dolorem, quòd sentiat, quòd expellat frigus, &c. omnia etiam in frigore inveniuntur suo modo; ergo.

Dicendum igitur Primò est, calorem & frigus esse accidentia distincta, quæ transeunt per corpora efficienter: vnde non potest dici, esse ipsam corporum substantiam; ignis v. g. nam manet in aqua calor sine igne, aqua calida in ampullâ sta-

tim permeat totum vitrum, &c. nec ipsa aqua potuit permeare illud corpus, ergo fuit producta aliqua qualitas distincta ab eo corpore: hanc autem, quam sentimus, dicimus esse calorem. Idem argumentum habet vim, vt ex dictis constat, in frigore. Idem constat ex mysterio Eucharistiæ, ubi calor est, & tamen non est substantia panis. Ergo.

Secundò dico, probabilius multò esse, non dari humorem vel siccitatem distinctam, sed humorem nihil aliud esse quàm ipsa corpora fluida, siccitatem verò esse carentiam talium corporum fluidorum, seu corpora sic esse corpora non fluida. Primam partem sic probò: quia nullum est fundamentum ad ponendas eas duas qualitates distinctas, ergo gratis ponuntur. Probo Antecedens: non enim illæ qualitates sunt operatiivæ, nec percipiuntur in se, nec aliunde; ergo. Quòd non sint operatiivæ, patet, quia corpora humida non aliter humectant, nisi se ipsa applicando alteri corpori, efficienter autem numquam. Pone totam totius Oceani aquam, sit inter me & illam vitrum leue per quod aqua non possit permeare, in æternum non humectabor.

Respondebis, siccitatem valdè resistere. Sed 10 contra, quia rogo, an hæc resistentia aliquando vincatur, an numquam. Si numquam, vnde ergo inferens, humorem esse operativum, quandoquidem numquam operatur in sicca? Quòd si illa resistentia aliquando vincitur, pero, quando & à quo deberet vinci, si ab humore totius Oceani pugnantis contra vnum leue vitrum non vincitur. Confitemur, quia licet resistentia vnius straminis esset magna, quomodo posset totius Oceani humori tam diu resistere, si Oceani humor esset efficienter actiuus? Certè hæc ratio evidenter convincit, ibi nullam esse actiuitatem. Idem è contrario probatur ex siccitate, quæ numquam aliquid operatur efficienter, nec alio modo corpus exsiccatur, nisi quatenus ab eo expelluntur corpora humida: hæc enim si bene expellantur, eo ipso res exsiccatur, quia humoris substantia exiit è corpore. Sic ignis exsiccatur suo calore vapores, extrahendo; nec poterit assignari exsiccatio vlla in genere causæ efficientis.

Dices: Boreas exsiccatur corpora suâ siccitate 11 efficienter. Nego Antecedens, id enim præstat, expellendo inde corpora humida.

Replicabis Primò: Non apparet, quomodo ea corpora à Boreâ expellantur. Respondeo, difficultatem esse tibi communem: licet enim admittamus siccitatem distinctam, certum est tamen, aquam, quæ erat vel in telis vel in luto, antequam à Boreâ exsiccarentur, iam non amplius ibi esse, redit enim lutum ad eandem dimensionem quam antea habebat: & si tela exsiccata perfectè à Boreâ, & exsiccata ab igne, ponderentur, non habebunt illa plus materiæ vel ponderis quàm ista, ergo ab utrisque expulsa sunt corpora humida, quæ fuerunt ibi priùs, siue detur siccitas distincta, siue non. Respondeo ergo, suo impulsu vehementi concutiente telam extrahere ab eo aquam; quæ etiam paulatim propriâ grauitate defluit in terram, lutum autem etiam exsiccatur expulsioue vaporum; licet enim Boreas non moueat lutum, fortiter tamen in illud flando, expellit paulatim humorem, qui naturâ suâ est leuior, & per poros luti dispersus est. Quod, vt dixi, ab omnibus de-